

KREATÍV STRATÉGIÁK ÉS
A KÖZTÉRI MŰVÉSZET SZEREPE
A VÁROSREHABILITÁCIÓS
FOLYAMATOKBAN
SZABAD TEREK KÖZÖSSÉG-TEREMTŐ
SZEREPÉNEK MODELLEZÉSE MŰVÉSZETI
ESZKÖZÖKKEL

*CREATIVE STRATEGIES
AND STREET ART IN THE PROCESS
OF URBAN RENEWAL
MODELLING THE SOCIAL COHESION ROLE
OF URBAN OPEN SPACES*

SZERZŐ:
TIHANYI DOMINIKA

LEKTOR:
ALFÖLDI GYÖRGY

BEVEZETŐ

Ezen írás az „Őn itt áll” című – *Lendvai Gábor és Tihanyi Dominika, az Újirány csoport tájépitészei által jegyzett* – köztéri művészeti projekt amerikai elismerése kapcsán születik. Az ASLA (American Society of Landscape Architects) által évente megrendezett nemzetközi megmérettetésben idén 49 munka került díjazásra. Ezek között szerepel a Budapesten, Szegeden és Győrött megvalósított interaktív orthofotó játék is, melyet kommunikáció kategóriában talált díjazásra méltónak az amerikai zsűri.

Ez az alkalom lehetőséget kínál a díjazott munka bemutatása mellett a köztéri művészet mai szerepvállalásáról, és a városi lét lassan két évszázados dilemmája kapcsán a városrehabilitációs folyamatok szerepváltozásáról bővebben szólni. Ezen műfajok között felfedezett párhuzam vezet el – a városok élhetőbbé tételének szempontrendszerében – a köztéri művészeti akciók városrehabilitációs folyamatokhoz való kapcsolódásának lehetséges módjainak kifejtéséhez. A bemutatott elmélet gyakorlati megvalósításaként végül a Palotanegyed rehabilitációjához kapcsolódó akciósor kerül bemutatásra.

KÖZTÉRI MŰVÉSZET SZEREPVÁLTOZÁSA

A *public art*¹, vagyis a *köztéri művészet*, legegyszerűbben úgy határozható meg, mint a *nyilvános térben megjelenő művészet*. A nyilvános tér lehet belső és külső, illetve szabad tér, amely bárki számára elérhető és közfunkciókat lát el. Ennek megfelelően a galérián kívül létrehozott alkotások legfőbb hozadéka az, hogy

a kultúrát és a művészetet bárki számára elérhetővé teszik. A köztéri szobráshoz képest műfaji és tartalmi kötetlenség jellemzi. A továbbiakban tárgyalt témákhoz kapcsolódva, számos válfaja közül a *társadalmilag elkötelezett művészetet (socially engaged art, vagy new genre public art)*, emelném ki. Tartalmilag az e műfajt képviselő művészeti munkák a társadalom által közvetlenül megélt tapasztalatokra alapozva biztosítják azt a kapcsolódási felületet a mű és a néző közt, amely során az alkotások képesek ténylegesen megszólítani, illetve akár bevonni az embereket az alkotás folyamatába, mely által a mű valós értelmét elnyeri. A kilencvenes évekre már elterjedt műfaj művészettörténeti gyökerei Walter Benjamin írásaiban, előzményei az avantgárd és neoavantgárd művészet irányzataiban a hatvanas évek kritikai írásaiban illetve a szituacionistáknál lelhetőek fel, számos elmélet szerint. A társadalmilag elkötelezett munkák jellemzője a *közösségi szerepvállalás*, az autonóm, individualista művészetfelfogással szemben. E kontextusban a művészeti alkotások szerepe megváltozik: közérthetőségre törekednek, társadalmi problémákra reflektálnak, akciók és modellek formájában jelennek meg a szabad térben, társadalmi kommunikációt generálva. Céljuk a dialógus és a kreatív eszmecsere előmozdítása a különféle szereplők aktív bevonásával. Ezekben az esetekben a párbeszéd a műalkotás intergráns részévé válik, mely ezáltal egy aktív, generatív folyamatá alakul. Ennek kapcsán alkotja meg Grant H. Kester a dialógusra épülő művészet (*dialogic art*) fogalmát.

Az orthofotó játék is a dialógusra épülő köztéri művészeti munkák közé sorolható: kétirányú folyamatot indukál,

1. „A reprezentatív jellegű és tradicionálisan értelmezett „köztéri szobrászat” fogalmát műfajilag és tartalmilag is kitágító, a 60-as évek kommunikációs igényeivel fellépő társadalmi mozgalmával párhuzamosan kialakuló „galérián kívüli művészetre” alkalmazott terminus, mely a társadalmi nyilvánosság tereiben és annak problémáihoz kötődő, kötetlen műfajú, legtöbb esetben helyspecifikus és minden esetben kontextusfüggő, a művészek bevonásával, vagy művészek kezdeményezésre létrejövő, viszont elsődlegesen a nem művészet-orientált közönségreget megcélzó illetve bevonó, s e közönség felőli visszacsatolás igényén alapuló tevékenységeket foglalja magába. A fogalom a 90-es években vált bevetté és elterjedté.” Süvecz Emese (www.intermedia.cz./pst/public.html)
2. Dr. Jámor Imre: *Kertépítészeti tér, szabad tér, zöld tér, Tájépitészet c. Tudományos szakmai Folyóirat 1.szám, 1. évfolyam, 2000.*
3. Claire Bishop e tekintetben a részvétel és az együttműködés momentumára utal. Kessler szerint a megértés, illetve a közérthetőségre való törekvés tekintetében. (Bálint Mónika, *Köz-tér; Köz-ügy; Várostervezési folyamatok és public art*, Bálint Mónika, Kálmán Rita, Polyák Levente, Katarina Sevic, *Köztes terek, IMPEX – Kortárs Művészeti szolgáltató, Budapest, 2008.*)
4. SI csoport: A látványelvű kapitalizmus, a jóléti társadalom diadalmenete ellen látványosan és radikálisan fellépő csoport. A Szituacionalista Internacionálét a Lettrista Internacionálé egy része, a COBRA csoport alapítja meg 1957-ben. A mozgalom fő terméke az általa kiadott folyóiratok. A folyóiratok főszerkesztője Guy Debord. (Erhardt Miklós, *A Fordító utószava*, p. 152. in: *Guy Debord, A spektakulum társadalma*, Balassi kiadó – BAE Tartóshullám, Budapest, 2006)

1. kép „Ön itt áll!” c.
Orthofotó játék,
Nyugati téri aluljáró,
Budapest /
„You Are Here!”
Interactive Mapping
Project, Nyugati
Station Underpass,
Budapest
FOTÓ: SZOHR GÁBOR

2. kép „Ön itt áll!” c.
Orthofotó játék,
Megyeháza tér, Győr
/ „You Are Here!”
Interactive Mapping
Project, Megyeháza tér,
Győr
FOTÓ: TIHANVI
DOMINIKA

3. kép „Ön itt áll!”
c. Orthofotó játék,
Nyugati téri aluljáró,
Budapest / „You Are
Here!” Interactive
Mapping Project,
Nyugati Station
Underpass, Budapest
FOTÓ: MUSZBEK
IOHANNA

4. kép „Ön itt áll!”
c. Orthofotó játék,
Megyeháza tér, Győr
/ „You Are Here!”
Interactive Mapping
Project, Megyeháza tér,
Győr
FOTÓ: TIHANVI
DOMINIKA

ahol a néző aktív részvétele szükséges a munka kibontásához, kiteljesüléséhez, tehát jelentős társadalmi aktivitást igényel. Sok más dialogikus munkához hasonlóan olyan teret nyit, ahol az emberek megszabadulhatnak a rájuk nehezedő szerepektől és kötelezettségektől, új és előre nem látott módokon lépve egymással kapcsolatba. Célja „szabad” tereket alkotni a fogyasztói terekben,⁵ olyan konstruált szituáció létrehozásával, mely mentén előidézhető ad-hoc közösségeket szolgáló térélmények.

ORTHOFOTÓ JÁTÉK

Az „Ön itt áll!” című orthofotó játék a főváros Atlantisz programjának keretén belül került megvalósításra, 2004-ben. A program a budapesti köztérek megújításához kapcsolódva olyan köztéri alkotásokat hivatott támogatni, melyek felhívják a figyelmet a közösségi helyszínek rejtett, eddig ki nem használt lehetőségeire, és a városlakókat megszólító, kreatív megoldásokat keresnek a városi környezet formálására. A pályázati kiírás a Nyugati téri aluljáróban elhelyezendő, a klasszikus köztéri szobrokkal szemben kétirányú kommunikációra épülő – tehát nem csak szemlélhető, hanem megszólítható – alkotások igényét fogalmazta meg.⁶

Erre a kiírásra reflektált az „Ön itt áll!” című, interakcióra invitáló köztéri művészeti alkotás, mely három hónapig volt látható a Nyugati téri aluljáróban. A Budapestről készült 360 m²-es, színes fotó megállásra, illetve folyamatos barangolásra készítette a járókelőket, hatása olyan volt, mintha repülőgépről szemlélnék a várost. A megváltozott hangulatú helyszín képes volt idegen,

eltérő társadalmi háttérű emberek egymáshoz fűződő viszonyát teljesen megváltoztatni. Az emberek mosolyogva, egy közös élmény részeseként csodálták és fedezték fel városukat. Az élmények hatására, a felszabadult légkörben információ cserélték egymással, segítettek egymásnak a tájékozódásban, amely viszonylag nehéznek bizonyult az utca-nevek hiánya miatt. Együtt keresték és jelölték meg a kihelyezett matricák segítségével otthonukat, iskoláikat, kedvenc helyeiket, a városban szerintük fejlesztésre szoruló területek helyszíneit. A matricázás lehetőséget teremtett az emberek számára kifejezésre juttatni városukkal kapcsolatos érzelmeiket, ami a városvezetés számára is hasznos információt hordozott. Az emberek véleménye egy pár nap leforgása alatt egyértelműen és szemléletesen kirajzolódott az orthofotó területén. Ilyenformán a játék a közvélemény kutatás egy alternatív formájaként is értelmezhető volt.

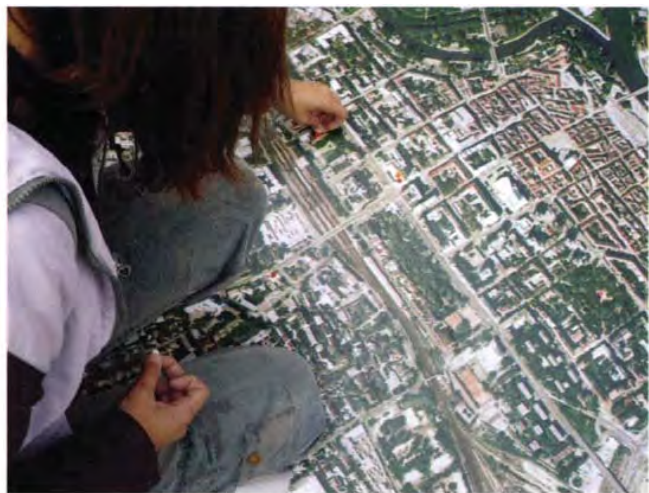
A projekt sikeressége több módon is mérhető. Az egyik a személyes tapasztalati út, mely során egyértelműen érezhető volt az orthofotó területén egyfajta más állapot: nyitottság az emberek részéről mind a projekt felé (a folyamatos használat során nem került megrogálásra) mind egymás iránt. Az interakcióra való nyitottságot az a 18 000 db kihelyezett matrica igazolta, mely megközelítőleg 3 nap alatt már az orthofotó felületét színesítette. Az emberek kreatív hozzáállását pedig a matricákból kirakott alakzatok mutatták.

Ezen megfigyelések összessége alátámasztja az ilyen típusú művészeti alkotások létjogosultságát. Reményeink szerint az ilyen típusú valós térben megélt események rámutatnak a szabadidő aktív társas élményének alternatívájára

5. Bálint Mónika, Köz-tér; Köz-ügy; Várostervezési folyamatok és public art, Bálint Mónika, Kálmán Rita, Polyák Levente, Katarina Sević, Köztes terek, IMPEX – Kortárs Művészeti szolgáltató, Budapest, 2008.

6. Nicolaus Bourriaud nyomán, Relational Aesthetics, Les presses du réel, 1998/2002.

7. A Budapesti minta után a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által, 2007-ben, vidéki városokra kiírt public art pályázatán további két helyszínen került a munka megvalósításra, a győri Megyeháza téren (100 m²), illetve Szegeden az Aradi vértanúk terén (100 m²).

a magányos, izolált tevékenységgel szemben. Az orthofotó 'játék' valójában egy kísérlet. Segítségével egy olyan atmoszférát modellezhetünk, mely azt az állapotot mutatja be, amikor a tér minőségi tágulása által a mindennapi lét pozitív töltettel társul. Maga az orthofotó olyan segédeszközként értelmezhető, ami idegenek közt kommunikációt indukál, melynek eredményeképpen felszabadult, otthonos légkör alakul ki. Ez egyben leképezi azt a városi hangulatot, mely a nyitott társadalom térbeli kivételése.

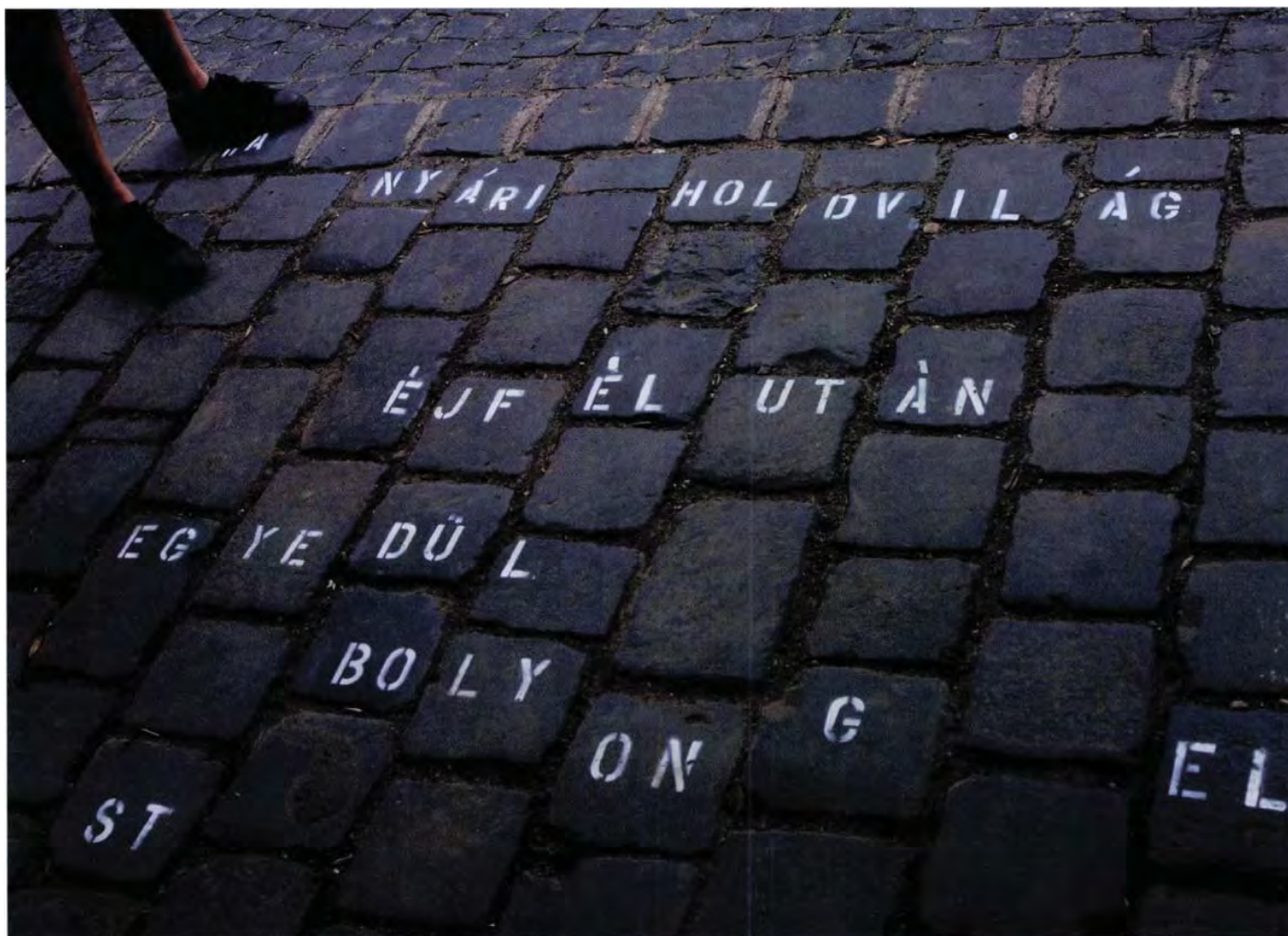
A VÁROSREHABILITÁCIÓS FOLYAMATOK SZEREPVÁLTOZÁSA

A városi mindennapokra áttérve Georg Simmel már a 20. század elején, a *Die Grosstadt und das Geistesleben* (1903) című írásában a városi összetettség által generált, megváltozott emberi viszonylatokra hívja fel a figyelmet, miszerint a változásoknak köszönhetően új társadalmi kötelek jönnek létre és ennek

hatásaként, az emberek kénytelenek egymás felé új attitűdöket kialakítani. A modern város átalakítja az embereket, az időhöz és térhez fűződő viszonyukat megváltoztatva felborítja a szabadság és létezés alapvető fogalmainak értelmét. Ez a modernizáció által generált, már lassan másfél évszázados felvetés⁸ akkori és mai aktualitása megkérdőjelezhetetlen. A teljes elidegenedés víziója újra és újra felmerül, mint baljós kép. Ezt megelőzendő, az összefogást erősítő, közösségeket teremtő platformok kialakítására van szükség. Ilyen közösségi platform maga a szabad tér, amely a demokráciának azt a fajtáját hirdeti, amely a diverziót erősíti, és amely a fizikai és pszichikai jólét alapját képezi.

Ez az alapvető gondolat az, amely a 19. század közepén városaink strukturális átalakítását megalapozta, és városi közparkjainkat, mint a társadalmi interakció tereit létrehozta. Hasonlóan a 19. század végi szemléletbeli változásokhoz, a 20-21. századforduló környékén is hasonló paradigmaváltást

8. Meglehető módon, az úgynevezett fogyasztói társadalom kialakulásának jelensége már az 19. század közepén a városi lét dilemmájára irányítja számos gondolkodó figyelmét. Walter Benjamin figyelemfelkeltő, olykor színpadias akciói (pl. a lassú életet szimbolizáló teknősbéka sétáltatás a párizsi utcákon) kifejezik kritikai attitűdjét a modern városi élet uniformitása, gyorsasága és anonimítása, azaz a kapitalista társadalom cél- és haszonelvűsége iránt. Az industrializáció által generált társadalmi és gazdasági változások szerinte a művésztől megkövetelik, hogy a metropolisz forgatagába vetve magát a „járda botanikusává váljon”.

tapasztalhatunk, amelynek gyökerei nyugaton az 1960-as években keresendők, melyet a globalizációs, urbanisztikai, és ökológiai tendenciák határoznak meg.⁹ A helyi lakosság érdekeit figyelembe vevő, érzékenyebb rehabilitációs modellek kidolgozása a 90-es évekig várat magára. Az ilyen új szemléletű metodikát integrált városrehabilitációnak hívják. Lényege az összefüggő rendszerekben való gondolkodás, ahol egy időben zajlik a fizikai rehabilitáció a társadalmi, gazdasági, kulturális fejlesztésekkel, ahol a helyi közösségek aktívan részt vesznek a megújítás folyamatában.

Ma az általánosan elfogadott vélemény az, hogy ez az út vezethet a városok reneszánszához. A világ számos pontján megvalósult, új elméleti alapokon nyugvó rehabilitációk sora bizonyítja, hogy ez a nyitott rendszerben gondolkodó módszer valóban meghozza eredményét és előrevetíti a 21. századra azt a módszert a városfejlesztésben, mely a helyi értékek fejlesztésén alapul, és felismeri, hogy a politikai, gazdasági, társadalmi, fizikai

és pszichológiai stabilitás alapja az erős közösségek meglétében rejlik.¹⁰

A KÖZTÉRI MŰVÉSZET REHABILITÁCIÓS FOLYAMATOKBA VALÓ INTEGRÁLÁSÁNAK ELMÉLETE

Amint láthatjuk, az integrált városrehabilitációs folyamatok és az új, társadalmilag elkötelezett művészeti kezdeményezések fontos jellemzője a felhasználók aktív bevonása a tervezési/alkotási folyamatokba. Lényegében mindkettő a széttagozott emberi viszonyrendszerek rekonstrukciójára törekszik. Ezek megszűnése a városok fejlődésével járó, felgyorsult életmódra és a nagycsaládok felbomlása által kialakult új típusú, izolált szomszédsági viszonyok hatására vezethető vissza. A következőkben bemutatandóak szerint a public art akciókat, mint a városi átalakulási folyamatokat kiegészítő és azzal összefonódó képződményeket programozottan be lehet építeni

9. Amerikai vonatkozásban többek közt Jane Jacobs, Lawrence Halprin munkásságára gondolva. Deák Ildikó, *A városrehabilitáció új útjai, Új magyar építőművészet melléklete (Utóirat)*, Budapest., Gyorsjelentés kiadó, 2004/6. Sheila Harvey, Ken Fieldhouse, *The Cultured Landscape, Designing the environment in the 21st century*, Routledge, New York, 2005.

10. Hopkins John, *Music-makers and the dreamers of dreams*, p.50 in: Sheila Harvey, Ken Fieldhouse, *The Cultured Landscape, Designing the environment in the 21st century*, Routledge, New York, 2005.

5. kép Szélfűtött idézetek a Palotanegyedben, BME alkotóhét / *Quotations on the pavings of Palotanegyed*, by architect students of BME
Fotó: HÜTTL SÁCI, 2009.

6. kép Tükrös játék a Palotanegyedben, BME alkotóhét / *Mirror Installations, in the Steets of Palotanegyed*, by architect students of BME
Fotó: SOMOGVI BÁLINT, 2009.

7. kép Palotanegyed felfestés, a rehabilitáció területét kijelölő minták / *Palotanegyed repainting, patterns mark out the rehabilitation site*
Fotó: LÁSZLÓ GERGŐ

az átalakításba, a figyelemfelkeltés és társadalmi aktivitás, valamint a kommunikáció beindítását megelőzve, elősegítve az előzőekben említett izolált állapotok feloldását. A public art akciók tartalmi kidolgozásukkal, szisztematikus felépítésükkel és ütemezésükkel a megújítás folyamatába integrálva, egy adott rehabilitáció szerves részét képezhetik.

A mindennapok tapasztalatával ellentétben, az egymástól függetlenül létrejövő ideiglenes köztéri művészeti projektek, valamint a különféle felmérések mind azt bizonyítják, hogy az emberek nagy százaléka nyitott egy közösen kitűzött cél eléréséhez szükséges aktív részvételre. Erre épül az elmélet, miszerint kisléptékű köztéri akciók megteremthetik azt a lehetőséget, melynek köszönhetően az emberek közti kommunikáció és a szerveződések elindulhatnak, akár egy egész városrész megújítása/regenerálása kapcsán. Az akciók a terület mélyebb megismerését, a lokális értékek felkutatását, és annak megjelenési formáinak megfogalmazását teszik lehetővé,

egyben érdekeltté téve az átalakulás folyamatában a helyi lakosságot. A rehabilitáció ezen kiegészítő eleme a folyamatos visszacsatolások által egy belső megújulás terét és idejét teremti meg.

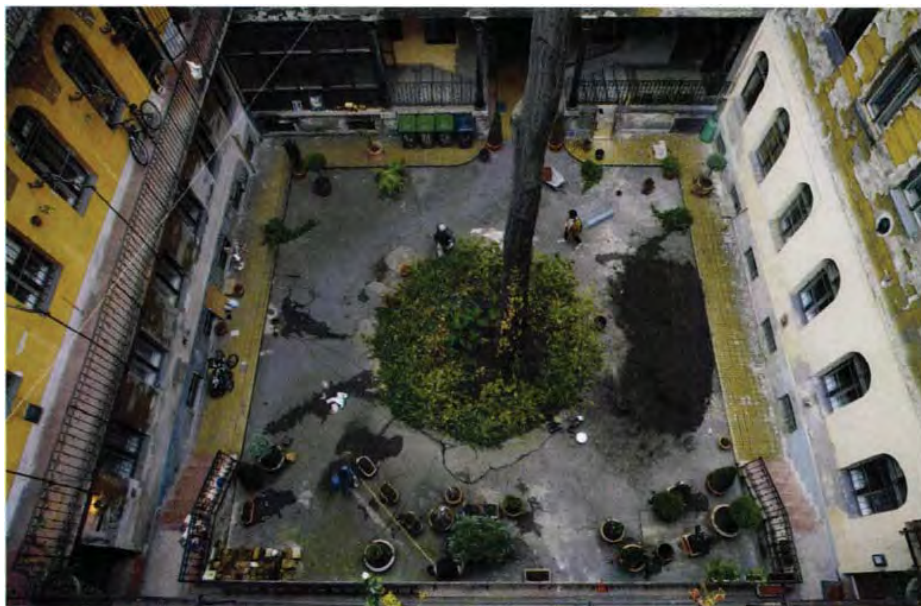
A PALOTANEGYED REHABILITÁCIÓJÁT KIEGÉSZÍTŐ MŰVÉSZETI AKCIÓSOR

A Rév 8 Zrt. és az Újirány csoport együttműködésében a Palotanegyed¹¹ integrált rehabilitációja esetén a fenti elmélet gyakorlati megvalósulásának első kísérleti szakasza zajlik. A rehabilitációt kiegészítő művészeti akciósor fő célkitűzése a negyed valós arculatának megteremtése, egy stabil térbeli rácsrendszerhez hasonló hálózati kapcsolatrendszer kialakításán keresztül, mely a művészeti akciók során jön létre az abban résztvevő emberek közt. Ennek szerves hozzájárulása a helyi tudás alapján kialakított fizikai arculat. Így elmondható, hogy a kötődést erősítő és a lokális értékeket felszínre hozó akciósor célja kettős:

11. Kérdőív „Európa Belvárosa Budapest”, Palotanegyed városrehabilitációs Program megvalósításához; Kérdőív a Belsőudvar program megvalósításához
12. A Palotanegyed területét a pesti városszerkezetet meghatározó sugárutak (Üllői út, Rákóczi út) és a gyűrűs nyomvonalak (József körút, Múzeum körút) jelölik ki. (Rév 8 Zrt. Európa belvárosa, Megvalósíthatósági tanulmány: Kulturális-gazdaság Fejlesztési Program, Budapest, 2007.)

8 és 9. kép

Belsőudvar Program,
Palotanegyed / Inner
court Program,
Palotanegyed
FOTÓ: KOCSIS
ZOLTÁN, 2009.

- Társadalmi vonatkozásában olyan kommunikációs felületet teremt a rehabilitációval szoros összefüggésben, mely a helyi értékekre, illetve potenciálokra irányítja a figyelmet, és ezek kapcsán aktivizálja a lakosságot.

- Fizikai vonatkozásában a különféle városarculati elemek meghatározására törekszik. Az akciók segíthetnek meglévő struktúrákat újraértelmezni, azokat megtartva új gondolati síkon azokat kiegészíteni, kiteljesíteni, felerősítve láttatni.

A kettős cél kirajzolja a Palotanegyed arculatának irányvonalát, mely egy „élő galéria” képében kerülhet megfogalmazásra. Az akciók e központi gondolat mentén kerülnek kidolgozásra.

Az akciósor két fő csoportra bontható: a mikro- és a makro projektekre.

A mikro projektek a magánterületeket érintő pontszerű beavatkozások. Erre példa a belsőudvar program, mely a bérházak belső udvarainak megújításában aktivizálja a helyi lakókat.

A program során a kiválasztott bérházak

belső udvara és a kapuzata kerül átalakításra, installáció jelleggel, lemodellezve az udvarok kiaknázatlan potenciálját, a közösségi térhasználatot illetően. Az önkormányzati támogatás fejében a lakóközösség aktív részvétele szükséges: részt vállalni az átalakítás folyamatában a koncepcióalkotástól a megvalósulásig. A cél, olyan közösségi térre alakítani a belső udvarokat, ahol a lakók a mindennapokat színesítve saját közösségi eseményeket tudnak lebonyolítani, élő helyszínné téve a közös, addig inaktív területet. Ennek fontossága a működő lakóközösségek rekonstruálásában rejlik, mely a befogadó társadalmi közeg egyik miniatúr pillére. E program hosszútávú működtetése során a pontszerű beavatkozások összessége olyan alapokat teremthet, mely a helyi erők gyökerének tekinthető, és a mélyebb változás lehetőségét garantálja.

A makro projektek csoportja azt a közterületi akciósort takarja, mely 'hard' és 'szoft' elemekre bontható. A 'hard' elemek csoportjába azon akciók tartoznak, melyek a végleges arculati elemek kialakítását modellezik le művészeti eszközökkel. Ennek első elemeként egy monologikus munka került megvalósításra. Az akció során a Palotanegyed, mint rehabilitációs terület valós térben történő kijelölése került megvalósításra, egyszerű street-art eszközökkel. Az akció eredményeképpen egy virágminta véletlenszerű megjelenése díszíti a járdákat a városrészben. Az aszfaltra festett tapétaminta csatornafedők, parkolósávok, repedések által generált téri helyzetekre reagál, kiegészítve azokat átértelmezett képeket hoz létre a járdák felületén. Így válik például egy csatornafedőből keretbe foglalt kép. A területen végighaladva mindig újabb és újabb formációkat fedezhetünk fel, melyek megállásra készítenek. Ez egyfajta városi játék, ahol az újabb képeket várva az otthonosság érzetét élhetjük

meg a projekt személyes hangvétele kapcsán. A Palotanegyed szó a keletkezett képekbe komponálva került felfestésre, így egyértelművé téve a felfestések célját¹³. A felmérések szerint ennek hatásaként a Palotanegyed területét számos esetben a minták segítségével azonosították be az emberek. Az akció folytatásaként másodéves építészhallgatók – a BME alkotóhete alatt készített – munkái kerültek megvalósításra a területen. A szél tematikára és a helyi mélyebb kulturális értékekre reflektálva, Krúdy Gyulától tipikusan pesti témájú „szélfútta idézetek” kerültek felfestésre a járdák aszfaltfelületeire. Továbbá tükróinstallációk kerültek kihelyezésre a műemléki értékeket tükrözve. A köztéri akciók sora folytatódik az elkövetkező másfél év folyamán, a tervek szerint a továbbiakban a kávézó- és bolttulajdonosok, valamint a helyi lakók aktív bevonásával, a Palotanegyed területét valóban élő galériává alakítva, a külső látogatók számára újabb és újabb meglepetéseket tartogatva. A 'szoft' elemek

13. A projektben részt vettek: Gál Béla, Tibor Tamás, Tihanyi Dominika, Vass-Eysen Áron

csoportjába azon akciók tartoznak, melyek eseményszerűek. Ezek köztéri kulturális programok, az idős korosztályt megcélzó események, a boltokkal közösen indított akciók, tematikus piacok, illetve helyi szépitő akciók. Ezek mind a helyi adottságokra épülő, a régi hagyományokat kortárs szellemben felkaroló, köztérhasználatot generáló rendezvények.

Ebben az összetett folyamatban elengedhetetlen az önkormányzat aktív szerepe, mely egyfajta kapaszkodót jelenthet az önállóan nehezen szerveződő közösségek számára, így egy adott cél érdekében előrelépési felületet biztosít az embereknek. A fentiekben vázolt kísérlet olyan lehetőségeket rejt magában, mely egy speciálisan magyar helyzetre érzékenyen reagálva építi fel azt a tervezésmetodikát, mely mentén az adott budapesti városrész arculati identitása aprólékos munkával, de nagy pontossággal meghatározható lehet. Ez

lehetőséget teremt felszínre hozni és erősíteni a helyi potenciálokat, annak érdekében, hogy városrészek a globalizálódó világ lokális értékekre alapozott versenyében megfelelően helyt tudjanak állni.

A fentiekben bemutatott elméletek és gyakorlati próbálkozások azt a hitet hivatottak alátámasztani – és kis léptékben bizonyítani –, mely szerint a jelenlegi izolált állapotok feloldhatóak és alapkövei lehetnek a nyitott, befogadó és együttműködő társadalom kialakulásának.¹⁴ Ezen munkák lényegében a szabad terek közösségteremtő szerepét próbálják művészeti eszközökkel modellezni, annak fontosságára irányítva a figyelmet. ©

14. Ságvári Bence-Dessewffy Tibor: *A Kreatív gazdaságról, Európa és Magyarország a kreatív korban, Demos Magyarország, Budapest, 2006*

IRODALOM

Bálint Mónika, Köz-tér; Köz-ügy; Várostervezési folyamatok és public art in: Bálint Mónika, Kálmán Rita, Polyák Levente, Katarina Sevic, Köztes terek, IMPEX – Kortárs Művészeti szolgáltató, Budapest, 2008.
Bourriaud Nicolas, Relational Aesthetics, Les presses du réel, 1998/2002.
Deák Ildikó, A várórehabilitáció új útjai, Új magyar építőművészet melléklete (Utóirat), Budapest., Gyorsjelentés kiadó, 2004/6.
Debord Guy, A spektákulum társadalma, Balassi kiadó – BAE Tartóshullám, Budapest, 2006. (Magyar fordítás: Erhardt Miklós)
Finkelpearl Tom, Dialogues in Public Art, The MIT Press, Massachusetts, 2001.

Dr. Jámbor Imre: Kertépítészeti tér, Szabad tér, zöld tér, Tájépítészeti c. Tudományos szakmai Folyóirat 1.szám, 1. évfolyam, 2000
Rév8 Zrt. Európa belvárosa, Megvalósíthatósági tanulmány: Kulturális-gazdaság Fejlesztési Program, Budapest, 2007.
Ságvári Bence-Dessewffy Tibor: A Kreatív gazdaságról, Európa és Magyarország a kreatív korban, Demos Magyarország, Budapest, 2006
Sheila Harvey, Ken Fieldhouse, The Cultured Landscape, Designing the environment in the 21st century, Routledge, New York, 2005.
<http://www.intermedia.c3./pst/public.html>

SUMMARY

CREATIVE STRATEGIES AND STREET ART IN THE PROCESS OF URBAN RENEWAL – MODELLING THE SOCIAL COHESION ROLE OF URBAN OPEN SPACES

The American Society of Landscape Architects has awarded 49 projects this year. Receiving Honor Award in communication category – as the only Hungarian Project – is the Interactive Mapping Project, the work of Gabor Lendvai and Dominika Tihanyi, landscape architects of Újirány Group.

This occasion gives the opportunity to present the project in detail. It also gives a chance to deal with the broader urban context of the project, dealing with the theme of changes taking place in the field of public art and urban rehabilitation methodologies. The parallel drawn between the involvement of the two fields leads to the presentation of a method that interweaves public art projects into the process of rehabilitation, which is now being realized in the case of the rehabilitation process of Palotanegyed.

Changes concerning the role of public artworks can be clearly defined since the '80-s, when a new form of art, the socially engaged art, starts to arise. The role of these artworks shift from self expressive acts to actions and models of communal spirit. The roots of community-based art projects can be traced back to the writings of Walter Benjamin and Bertold Brecht, the premises can be seen in the avantgards and the neoavantgards, critical writings of the '60-s, and the situationalists – as defined by Claire Bishop. The social context of these works can be summed up in their aim to enhance social communication, to open discussion and dialogue. Opposed to object making the projects are more performative and process based in approach. In this context this uprising artform is defined as dialogic art by Grant H. Kester, where the dialog actually becomes an integral part of the artwork itself.

It can be said that the Interactive Mapping Project is such a dialogic experiment. The artwork was the winning entry in a public art competition that created temporary interactive art installations placed on the floor of the hub and in two other cities outside Budapest. With the help of the game people were invited to take part in a playful experience concerning their city, and their actual surroundings. During the 3 months period of time Nyugati Station underpass was temporarily converted into a public forum where the state of the city was discussed among its citizens. It became a place where social,

ethnic, and economic boundaries were erased and people came together to share stories and ideas about the city in which they live. On the large surface of the orthophoto people were also able to mark their homes, most liked places and places to be developed, with the help of stickers. Over time, the map was transformed from a simple orthophoto into a multi-dimensional model that represented how people viewed the city. Patterns began to emerge as certain places accumulated more labels than others. In this sense the Interactive Mapping Project can be interpreted as an alternative form of public research.

Such changes – as in the public art sphere – can be also seen in the involvement of the rehabilitation methodologies. Starting as early as in the 19th century, the question of modern city altering people's relations is still an actual one. This thought lead to quite a sum of new theories that deal with the dilemma of city development: eg. the participation models of the '60-s or the critical writings and acts of the situationalists, but these ideas were never truly incorporated on higher levels of city planning. Nevertheless by the '90-s it has become clear that the physical improvement of cities does not draw the longterm welfare of the city quarters. It has also become clear that sustainable development cannot be managed without the participation and knowledge of local citizens. Due to this enlightenment new strategies had to be set up in the course of rehabilitational issues. The new solutions integrate cultural, economic, social development in the course of rehabilitation dealing with all as one corporate system. This is why it is called integrated rehabilitation, which also strengthens local identity guaranteeing longterm changes. The approach emphasises the regeneration of life in urban areas.

This is the area where the fields of public art and rehabilitational processes meet: both sharing the idea to generate better quality life in the open spaces of cities. In our belief with the appropriate content, systematic build-up, and with the detailed phasing of public artworks, they can be integrated into the rehabilitation process of city areas. In this context the chain of public art events become an active, integral part of the regeneration process, acting as surfaces enhancing communication, and social activity.

In the cooperation of Rév8 Zrt. and Újirány Group the method is now put into practice in the case of the rehabilitation of Palotanegyed, situated in the 8th district of Budapest. The aim

of integrating public artworks in the procedure is to find the image of the citypart mentioned above, upon local knowledge that is added by local people involved in the projects. In order to activate people in the process we aim to create communicational platforms that draw attention to local values and potentials. Platforms that enhance communication between local people to share local knowledge, in order to create a stable network of citizens taking active part in changing their surroundings, both in mental and in physical sense. The art projects/events focus on both the privately owned public spaces, like the inner courts of houses (micro projects), or the public spaces owned by the city: streets, squares (macro projects). Micro projects aim to transform the inner courts of houses into community places. The people living in the buildings are involved in the act from the planning phase up to the executional part of the renovation creating the sense of belonging. The macro projects consist of a chain of public art projects and events in strong connection with each other. Their aim is to focus attention on the local heritage of the place, creating surfaces through which communication between people can be generated. The first project realized is one that uses simple street art tools. A pattern is painted on the asphalt surfaces of the street creating pictures. The patterns mark out the Palotanegyed rehabilitation site so people can actually learn in real time and space where the changes will arise. The next realized project drew attention to the local cultural context of the area. Quotations of a well-known Hungarian writer, Gyula Krúdy, were painted on the surface of the asphalt randomly in contextual connection with Pest. Mirror installations were also placed on the walkways, reflecting monumentally protected statues, building-parts. The upcoming projects and events will eventually involve local shopkeepers and dwellers in the process, which in the next years will turn the streets of Palotanegyed into an ever evolving, interactive gallery.

Referring to Félix Guattari, we believe that the above mentioned microscopic attempts – although seemingly illusory – meet their aim at transforming society step-by-step by focusing attention on the creation of local neighbourhood communities. The projects try to create and model the possible meanings of open spaces that can be defined as community places, the places of inclusivity. ©